

نشست بیست و دوم از سلسله نشست‌های گفتگوهای راهبردی:

بررسی تبعات سیاسی-اجتماعی طرح‌های کلان انتقال بین‌حوضه‌ای آب

بیست و دومین جلسه از سلسله نشست‌های «گفتگوهای راهبردی»، در تاریخ بیست تیر ماه ۱۳۹۵، با سخنرانی آقای دکتر حجت میان‌آبادی، عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد و با عنوان «بررسی تبعات سیاسی-اجتماعی طرح‌های کلان انتقال بین‌حوضه‌ای آب» در سالن نشست‌های مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری برگزار شد.

مهم‌ترین نکات ارائه حاضر به این شرح است:

۱- برای مدیریت پایدار منابع آب باید دست‌کم سه زیرسیستم را با هم در نظر گرفت: زیرسیستم طبیعی (شامل نکات مهندسی)، زیرسیستم انسانی-اجتماعی-اقتصادی و زیرسیستم اداری-سازمانی-حقوقی. هر طرح مطالعات آبی که همه این زیرسیستم‌ها را در نظر نگیرد محکوم به شکست است. در طرح‌های آبی در کشور ما معمولاً تنها زیرسیستم نخست یعنی نکات مهندسی در نظر گرفته می‌شود و این منشأ بخشی از مشکلات اساسی ما در این حوزه است.

۲- سال ۹۳ آقای چیت‌چیان وزیر محترم نیرو شجاعانه اقرار کردند که ما در سدسازی افراط کردیم. اما متأسفانه سیاستگذاران آبی، افراط در طرح‌های انتقال بین‌حوضه‌ای را جایگزین افراط در سدسازی کرده‌اند. بخشی از پروژه‌های انتقال آب بین‌حوضه‌ای: خزر به سمنان (بین شش هزار تا نه هزار و چهارصد میلیارد تومان)؛ آب کانی‌سیب به ارومیه؛ خلیج فارس به کرمان، بندرعباس به سیرجان، ارس به ارومیه، خزر به ارومیه و آب دریای عمان به مشهد (چهار و نیم میلیارد دلار!!!) و ....

۳- درباره پروژه خزر به سمنان: اولاً بهبود بهره‌وری در بخش کشاورزی و نوسازی شبکه آبرسانی شهری از همه نظر (چه از نظر هزینه چه میزان آب ذخیره‌شده و چه فاکتورهای دیگر) نسبت به طرح انتقال آب گزینه ارجحی است. ثانیاً طرح انتقال آب از دریای خزر مشکلات حقوقی جدی به همراه خواهد داشت. تا همین الان آذربایجان به آن اعتراض کرده است و کشورهای دیگر هم قطعاً اعتراض خواهند کرد. ثالثاً قطعاً مشکلات سیاسی-اجتماعی جدی به همراه خواهد داشت که در طرح نوشته‌شده اصلاً پیش‌بینی نشده است.

۴- برای لمس بهتر این مشکلات اجتماعی به مثالی توجه کنید: به خاطر سومدیریت در حوزه آب در استان سیستان در سال‌های گذشته روند مهاجرت از آن‌جا بسیار شدت گرفت. بخشی از آن‌ها به گرگان مهاجرت کردند اما به علت فروپاشی ساختار قبیلگی، منشأ مشکلات اجتماعی بسیاری از جمله نامنی در گرگان شده‌اند. حال سؤال این است: آیا در طرح انتقال آب خزر به سمنان برای مهاجرت احتمالی به این شهر، حاشیه‌نشینی و دیگر مشکلات اجتماعی-سیاسی ناشی از

آن تدبیری اندیشیده شده است؟ به نظر پاسخ منفی است.

۵- درباره طرح انتقال آب به مشهد: دست کم چهار طرح انتقال آب به مشهد در دست بررسی یا اجراست. اما در طرف دیگر مدیریت منابع آبی در مشهد چگونه است؟ گلکاری‌های شهرداری مشهد را در نظر بگیرید؛ حجم آن از گلکاری در هلند هم بیشتر است! ما می‌خواهیم با هزینه چهار و نیم میلیارد دلاری آب به مشهد بیاوریم که کارناوال گل به راه بیندازیم؟! شاید میزان آب مصرفی برای گلکاری در مقیاس کل زیاد نباشد اما این بهترین گواه بر سومدیریت آبی است. من در سفرم به لس‌آنجلس به عینه مشاهده کردم که به دلیل خشکسالی آب دادن به چمن‌ها را ممنوع کرده‌اند اما ما در مشهد چه کرده‌ایم؟!

۶- توجه داشته باشید مشهد در حال حاضر بیشترین مشکلات ناشی از حاشیه‌نشینی را داراست به گونه‌ای که برای حل آن‌ها به ویژه مشکل امنیت از سپاه هم کمک خواسته‌اند. طرح‌های پرهزینه و پرسروصدای انتقال آب به مشهد قطعاً مهاجرت بیشتر به این شهر و افزایش حاشیه‌نشینی در آن را به همراه خواهد داشت.

۷- ریشه این مشکل در حکمرانی آب است. شهرداری تراکمش را می‌فروشد و گل‌کاری‌اش را می‌کند و به وزارت نیرو فشار می‌آورد که آبش را تأمین کند درحالی‌که در هلند مسئول تأمین آب خود شهرداری‌ها هستند.

۸- حرف اصلی ارائه حاضر این است: ابعاد اجتماعی-سیاسی-امنیتی آب در منطقه ما بسیار مهم است. سی جنگ از ۳۷ جنگ اخیر در جهان که آب علت شروع‌شان بوده است در منطقه ما رخ داده است. تبعات امنیتی سومدیریت آب را همگی به وضوح در مشکلات ناشی از خشک شدن دریاچه ارومیه و اعتراض کشاورزان اصفهانی در سال ۹۱ دیدیم. در حال حاضر هم در طرح‌های انتقال آب افراط می‌شود و متأسفانه در مطالعات انجام گرفته ابعاد اجتماعی-سیاسی-امنیتی این طرح‌ها نیز نادیده گرفته شده است. اگر اکنون به فکر اصلاح مدیریت آب نباشیم باید در آینده به فکر حل بحران‌های امنیتی ناشی از آن باشیم.

برای مطالعه و دریافت متن کامل این مقاله، روی لینک زیر کلیک کنید.